

**ความรู้ความเข้าใจภาษีและความต้องการพัฒนาความรู้
เพื่อการวางแผนภาษีของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**

**Tax Knowledge and Understanding, and the Need for Knowledge
Development for Tax Planning of Small and Medium Enterprises
in Surat Thani**

ภัทรวดี อินทปนต์*

Patharawadee Inthapantee *

สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

272 หมู่ที่ 9 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100 ประเทศไทย

Department of Accounting, Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University

272 Moo 9, Khuntalay Sub-district, Muang District, Surat Thani, 84100, Thailand

รับบทความ: 9 มีนาคม 2568

ปรับปรุงบทความ: 22 สิงหาคม 2568

ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 31 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจภาษีของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อวางแผนภาษี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามประเภทธุรกิจ จำนวน 377 คน ด้วยการส่งแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบ t-test พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจมีระดับความรู้ความเข้าใจภาษีในระดับปานกลางถึงมาก ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์การทำงาน และปัจจัยการประกอบธุรกิจด้านรายได้และทุนจดทะเบียนส่งผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับความรู้ความเข้าใจภาษีส่งผลต่อความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษีใน 3 ระดับ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจระดับมากและมากที่สุดต้องการพัฒนาความรู้ด้านสิทธิประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางและน้อยที่สุดต้องการพัฒนาความรู้ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขกฎหมายภาษี และความรู้ความเข้าใจระดับน้อยต้องการพัฒนาความรู้ด้านการจัดทำเอกสารหลักฐาน

* ผู้เขียนหลัก

อีเมล: ppatha77@hotmail.com

ทางบัญชีและภาษี จากผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมพัฒนาทักษะผู้ประกอบการธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อบรรลุเป้าหมายในการวางแผนภาษี

คำสำคัญ

ความรู้ความเข้าใจ การวางแผนภาษี วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Received: March 9, 2025

Revised: August 22, 2025

Accepted: August 31, 2025

Abstract

This research aims to investigate the level of tax knowledge and understanding among small and medium-sized enterprise (SME) operators in Surat Thani, as well as their needs for developing this knowledge for effective tax planning. This is a quantitative research study. A stratified random sample of 377 individuals was selected based on business type, using a questionnaire for data collection. Data analysis was performed using mean, standard deviation, percentage, and t-tests. The findings indicate that the business operators' level of tax knowledge and understanding is at a moderate to high level. Personal factors such as work experience and business factors like income and registered capital significantly affect the level of tax knowledge and understanding. The level of tax knowledge and understanding impacts the need for developing tax knowledge at three levels, which consist of those with a high and very high level of tax knowledge who want to improve their understanding of tax benefits. Moreover, those with a moderate and very low level of tax knowledge want to improve their understanding of tax principles and legal conditions. And, those with a low level of tax knowledge want to improve their understanding of preparing accounting and tax documents. The research findings can be used as a guideline for promoting and developing the skills of SME operators to achieve their tax planning goals.

Keywords

The Knowledge and Understanding, Tax Planning, Small and Medium Enterprises

บทนำ (Introduction)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise : SME) เป็นหนึ่งภาคส่วนธุรกิจที่มีความสำคัญในฐานะกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มาจากฐานรากของการประกอบธุรกิจภาคประชาชน

จึงมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ปี 2566 มีมูลค่า 17,921,213 ล้านบาท เป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม 6,317,181 ล้านบาท คิดเป็น 35.2% ของ GDP รวมทั้งประเทศ และมีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 71 ของการจ้างงานทั้งประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (OSMEP), 2567) ถือเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นกลไกสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีศักยภาพและรายได้เปรียบแข่งขันทางธุรกิจส่งผลต่อความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ (Twum et al., 2020, 222-231)

การวางแผนภาษีเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจทางการเงิน ช่วยลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายทางธุรกิจอย่างชัดเจน การวางแผนภาษีที่ดีสามารถป้องกันปัญหาภาษีในอนาคต สร้างศักยภาพและรายได้เปรียบแข่งขันทางธุรกิจ ภาษีอากรถือเป็นภาระผูกพันของธุรกิจ เนื่องจากเป็นรายจ่ายที่มีอัตรากำหนดตามกฎหมายให้ต้องจ่ายชำระร้อยละ 20 ของกำไรจากการดำเนินธุรกิจ (กรมสรรพากร, 2564) หากกิจการสามารถลดภาษีลงได้ ทำให้ค่าใช้จ่ายทางภาษีลดลง ส่งผลต่อกำไรและกระแสเงินสดที่เพิ่มขึ้น ประเทศไทยจัดเก็บภาษีโดยระบบการประเมินภาษี ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งกำหนดให้มีหน้าที่เสียภาษีต้องประเมินตนเองตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นผู้ประกอบธุรกิจจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ทางภาษี Oladipupo and Obazee (2016, 1-9) เพื่อลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นและบรรเทาโทษทางกฎหมาย

ภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเป็นภาษีที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลักของรัฐบาลและมีสัดส่วนการจัดเก็บในอันดับสูงสุดสองอันดับแรก ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเก็บได้ 41.31% และภาษีเงินได้นิติบุคคลจัดเก็บได้ 34.70% (กรมสรรพากร, 2567) ประเทศไทยจัดเก็บภาษีโดยใช้วิธีการประเมินภาษี จิระศักดิ์ รอดจันทร์ (2559, 253-264) ผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องรับผิดชอบในการประเมินและนำส่งภาษี จึงเป็นการผลักภาระและเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับภาคเอกชน การประเมินภาษี การคำนวณและการยื่นแบบแสดงรายการภาษี ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่มีความซับซ้อน การปฏิบัติไม่ถูกต้องจะมีบทลงโทษทั้งเบี้ยปรับ เงินเพิ่มและค่าปรับทางอาญา ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายโดยตรงต่อการประกอบธุรกิจ ปรากฎการณ์การหนีภาษีเกิดขึ้นอย่างทั่วโลก สร้างความเสียหายให้แก่ระบบเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อความสูญเสียในระบบสวัสดิการทางสังคมเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทยมีอัตราการหนีภาษีคิดเป็น 53.34% ของ GDP โดยได้รับการจัดอันดับ (Tax Evasion Score) ติดหนึ่งในสามอันดับแรกของโลกและพบว่า การไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษีเป็นปัจจัยสำคัญต่อการหนีภาษี พิเชษฐ โสภางษ์ และคณะ (2560, 49-54) เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว การส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจภาษี สร้างความตระหนักต่อความรับผิดชอบทางภาษี ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการหนีภาษีเป็นสร้างทัศนคติความรู้ความเข้าใจในการวางแผนภาษี จึงเป็นเรื่องจำเป็นต่อการพัฒนาและความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ ส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม Susyanti and Askandar (2019, 172-183) ความรู้ความเข้าใจภาษีเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทักษะและประสบการณ์เนื่องจากภาษีเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายมีหลักเกณฑ์

และเงื่อนไข แต่ละประเภทภาษาและแนวปฏิบัติตามกฎหมายที่แตกต่างกัน ประกอบกับการออกกฎหมายภาษาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางภาษาอย่างต่อเนื่องจึงมีความสำคัญและเป็นเรื่องจำเป็นทางธุรกิจ แต่เนื่องกระบวนการพัฒนาความรู้ทางภาษาถือเป็นต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ จึงเป็นข้อจำกัดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อย่างไรก็ตามหากผู้ประกอบการธุรกิจสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษาได้ตามระดับความรู้และตามความต้องการในการนำไปใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การวางแผนภาษีย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจอย่างยิ่ง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยความรู้ความเข้าใจภาษาและความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อวางแผนภาษาของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจภาษาเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม และเพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อนำไปวางแผนภาษา ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางภาษาตามระดับความรู้ความเข้าใจและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาความรู้ทางภาษาเพื่อบรรลุเป้าหมายในการวางแผนภาษาทางธุรกิจ ก่อให้เกิดความคุ้มค่าและประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการสร้างศักยภาพเชิงธุรกิจ การได้เปรียบในการแข่งขันพัฒนาสู่ความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจภาษาเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อนำไปวางแผนภาษาของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

ความรู้ความเข้าใจในการวางแผนภาษา คือการสั่งสมความรู้ ประสบการณ์ทักษะ การสื่อสารเพื่อนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทางภาษามาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ การวางแผนภาษาเป็นส่วนสำคัญในการบริหารธุรกิจทางด้านบัญชีการเงิน Kouroub et al. (2022, 594-613) สำหรับการวางแผนภาษีนั้นเป็นการบริหารภาษาอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่แนวทางการหลีกเลี่ยงภาษีหรือหลบหลีกภาษี แนวทางการวางแผนภาษาเป็นการใช้ความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทางกฎหมายภาษามาใช้ให้เกิดประโยชน์และหลีกเลี่ยงภาระผูกพันหนี้สินทางภาษีที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ในขณะที่การวางแผนภาษีนั้นเป็นการสร้างโอกาสของความได้เปรียบเชิงธุรกิจ องค์ประกอบในการวางแผนภาษาคือเจตนาในการใช้ความรู้ความเข้าใจในการพิจารณาแยกแยะหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษาในทางที่

ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้เสียภาษีในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในภาษีในระดับที่สูงกว่า

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs ถือเป็นกลไกสำคัญทางเศรษฐกิจไทย เป็นกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ มีความหลากหลายในประเภทธุรกิจและครอบคลุมหลากหลายสาขา การวางแผนภาษีสำหรับธุรกิจ SMEs จึงมีความสำคัญเป็นการสร้างความแข็งแกร่งทางการเงิน และความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมีข้อจำกัดด้านต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการวางแผนทางภาษี Ma (2018, 408–411) การนำแนวคิดการวางแผนภาษี มาใช้สำหรับธุรกิจ SMEs ควรมีการวางระบบบัญชี จัดทำเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีและปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดทำบัญชี สร้างระบบการควบคุมภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยกระดับคุณภาพบุคลากรด้านบัญชีและภาษีให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทางภาษีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อป้องกันค่าใช้จ่ายและภาระหนี้สินในอนาคต และการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี กำหนดให้พนักงานต้องพัฒนาความรู้ด้านนโยบายภาษีอย่างต่อเนื่อง และเรียนรู้ปัญหา แนวทางแก้ไข และการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างสม่ำเสมอ

ผู้ประกอบการธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่จดทะเบียนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในรูปแบบบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร (กรมสรรพากร, 2564) ภาษีเงินได้นิติบุคคล จัดเก็บจากฐานกำไรสุทธิใช้หลักกรอบระยะเวลาบัญชีในการคำนวณภาษี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นการนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ตรี และมาตรา 70 ตรี มาจัดประเภทให้สอดคล้องกับประเภทรายการบัญชีตามแนวทางการจัดทำบัญชีชุดเดียว สุเทพ พงษ์พิทักษ์ (2563, 36–40) ดังนี้

1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายได้ การรับรู้รายได้จากการประกอบกิจการ รายได้เนื่องจากการประกอบกิจการ การผ่อนปรนการรับรู้รายได้ การประเมินรายได้ทางภาษีอากร ตามมาตรา 65 ทวิ (4) การกำหนดราคาตลาดในการโอนทรัพย์สิน การถ่ายโอนกำไรด้วยกลไกราคา เงื่อนไขรายได้เงินปันผล และการยกเว้นเงินได้ค่าลงทะเบียน ค่าบำรุงสมาชิกและเงินบริจาค ภาษีขายและเงินได้สำหรับกิจการกองทุนรวม

2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่าย รายจ่ายในการดำเนินงาน รายจ่ายเพื่อการลงทุน รายจ่ายซึ่งกำหนดขึ้นเอง รายจ่ายเพื่อการกิจการโดยเฉพาะ รายจ่ายซึ่งพิสูจน์ผู้รับไม่ได้ รายการค่าใช้จ่ายต้องห้าม เงินสำรองเงินกองทุน รายจ่ายค่ารับรอง รายจ่ายค่าบริจาค รายจ่ายค่าเบี้ยปรับ เงินเพิ่ม การจ่ายชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม ผลขาดทุนสุทธิตามหลักเกณฑ์ภาษีอากร รายจ่ายเพื่อการจ้างงานคนพิการ รายจ่ายเพื่อการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน รายจ่ายในการจ้างงานผู้สูงอายุ

3. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขด้านการใช้ทรัพย์สิน การบันทึกต้นทุนของสินทรัพย์ การตีราคาทรัพย์สินเพิ่มขึ้น หลักเกณฑ์การคิดค่าเสื่อมราคาเป็นค่าใช้จ่าย การใช้อัตราเร่งในการคำนวณค่าเสื่อมราคา การตีราคาสินค้าคงเหลือ การตัดหนี้สูญเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษี

4. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคำนวณภาษี การคำนวณประมาณการกำไรสุทธิภาษีเงินได้นิติบุคคล ครึ่งรอบระยะเวลาบัญชี การปรับปรุงรายการและคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลสิ้นรอบบัญชี การใช้แบบแสดงรายการและยื่นแบบ

ผู้ประกอบการธุรกิจในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีจากฐานสินค้าหรือการให้บริการ กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกิจกรรมที่ก่อให้เกิดภาษี

1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีขาย ความรับผิดชอบในการเสียภาษีสำหรับการขายสินค้าและการให้บริการ กิจกรรมการค้าที่เกิดภาษี การประเมินภาษีขาย การคำนวณฐานภาษีเพื่อเรียกเก็บภาษีขาย การจัดทำรายงานภาษีขาย

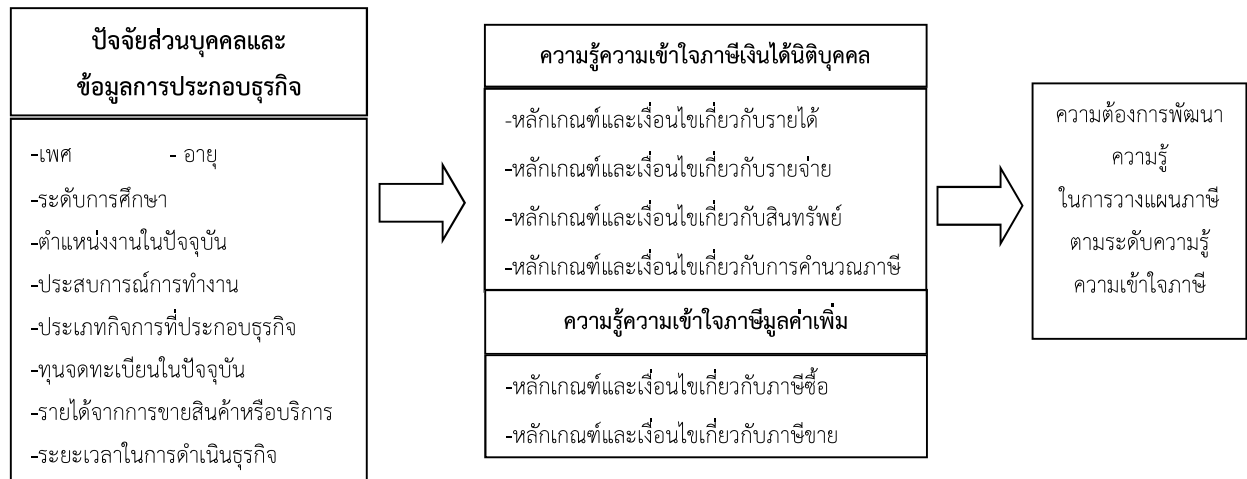
2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีซื้อ ประเด็นภาษีซื้อต้องห้าม เอกสารหลักฐานในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป ใบกำกับภาษีอย่างย่อ การเฉลี่ยภาษีซื้อ และการจัดทำรายงานภาษีซื้อ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมต้องมีความรู้ความเข้าใจ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีทั้งในด้านรายได้ รายจ่าย การใช้ประโยชน์สิทธิประโยชน์และรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิประโยชน์ในภาษีเงินได้นิติบุคคล และต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์และเงื่อนไขด้านภาษีซื้อ และภาษีขาย ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม เพื่อให้สามารถปฏิบัติและประเมินภาษีได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ต้องพัฒนาความรู้ ทางด้านภาษีอย่างต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับกฎหมายที่มีการประกาศใช้ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อ นำความรู้ความเข้าใจ ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนภาษี อย่างไรก็ตามการพัฒนาความรู้ด้านภาษีถือเป็นต้นทุนทางธุรกิจ หากผู้ประกอบการ SMEs สามารถกำหนดเป้าหมายการวางแผนภาษีให้สอดคล้องกับระดับความรู้ความ เข้าใจและขนาดประเภทธุรกิจแล้ว จึงก่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุนในด้านการวางแผนภาษี และสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยความรู้ความเข้าใจภาษีและความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เพื่อการวางแผนภาษีของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและลักษณะการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกันทำให้ผู้ประกอบการมีระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มแตกต่างกัน
2. ระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มของผู้ประกอบการที่แตกต่างกันทำให้ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาความรู้เพื่อวางแผนภาษีแตกต่างกัน

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารฝ่ายบัญชีของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 20,478 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (DBD), 2566) ประกอบด้วย ธุรกิจขายส่งและค้าปลีก 2,050 แห่ง ธุรกิจบริการ 1,020 แห่ง และธุรกิจผลิตสินค้า 17,408 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 377 คน โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, 56-60) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกผู้บริหารฝ่ายบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามประเภทธุรกิจ กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกิจการ ได้แก่ ประเภทธุรกิจ ทุนจดทะเบียน รายได้จากการขายสินค้าหรือบริการและระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับรายได้ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับรายจ่าย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับสินทรัพย์ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการคำนวณภาษี และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับภาษีขาย และหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับภาษีซื้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อการวางแผนภาษี โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, 138)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนภาษีเพื่อพิจารณาความเหมาะสม โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามด้านเนื้อหา (Validity Test) โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) รายข้อคำถามพบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.626-0.914 ซึ่งยอมรับได้ (สมบัติ ห้ายเรือคำ, 2553, 206) และวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.762-0.895 ตามเกณฑ์ในระดับดี สามารถใช้เก็บข้อมูลได้ George and Mallery (2019, 190)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทั้งหมด 650 ฉบับ ตามสัดส่วนได้แก่ ธุรกิจขายส่งและค้าปลีก 64 ฉบับ ธุรกิจบริการ 33 ฉบับและธุรกิจผลิตสินค้า 553 ฉบับ ได้รับคืนแบบสอบถามตอบกลับคืนจำนวน 307 ฉบับ รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 65 วัน มีอัตราตอบกลับร้อยละ 47.23 สามารถยอมรับได้เนื่องจากมีอัตราการตอบกลับมากกว่าร้อยละ 20 (Aaker et al., 2001)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การคำนวณค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางและบรรยายประกอบ

4.2. ระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคล 4 ด้านความรู้ความเข้าใจภาษีมูลค่าเพิ่ม 2 ด้าน โดยมีลักษณะการให้คะแนน คือ ตอบถูก ค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ตอบผิด ค่าคะแนนเท่ากับ 0 คะแนน จำนวนเต็ม 25 คะแนน โดยเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจ

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจระดับมากที่สุด ความรู้ความเข้าใจระดับมาก ความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง ความรู้ความเข้าใจระดับน้อย และความรู้ความเข้าใจระดับน้อยที่สุด โดยนำมาจัดตามช่วงคะแนน ดังนี้

ช่วงคะแนน		ระดับความรู้ความเข้าใจ	
21 – 25 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด	Group A
17 – 20 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ความเข้าใจมาก	Group B
13 – 16 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง	Group C
9 - 12 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ความเข้าใจน้อย	Group D
ต่ำกว่า 9 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด	Group E

4.3. ความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อการวางแผนภาษี คำถามเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมีดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางภาษี	
4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
32.61 -3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เลขที่ SRU-EC 2024/018

ผลการวิจัย (Results)

ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.35 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 40-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 61.53 มีตำแหน่งเป็นผู้จัดการฝ่ายบัญชี คิดเป็นร้อยละ 42.31 ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.02 ประเภทของธุรกิจที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่การผลิตสินค้า คิดเป็นร้อยละ 44.23 จดทะเบียนนิติบุคคลในรูปบริษัทจำกัดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.79 มีทุนจดทะเบียนเฉลี่ยไม่เกินหนึ่งล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 55.77 รายได้เฉลี่ยไม่เกิน 10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 42.31 และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจเฉลี่ยไม่

เกิน 5 ปี จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการประกอบธุรกิจสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มจำแนกตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษี

ความรู้ความเข้าใจภาษี	$\bar{x}$	S.D.	ค่าเฉลี่ย (%)	ระดับความรู้ความเข้าใจ
1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายได้	4.54	0.998	75.23	มากที่สุด
2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่าย	4.30	0.793	72.38	มากที่สุด
3. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขสินทรัพย์	3.45	0.824	68.36	มาก
4. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคำนวณภาษี	3.62	0.835	70.23	มาก
5. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีขาย	4.36	0.726	82.21	มากที่สุด
6. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีซื้อ	4.44	0.916	80.22	มากที่สุด
โดยรวม	4.12	0.997	74.77	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.997 มีค่าเฉลี่ย 74.77 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขด้านรายได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.998 รองลงมา ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีซื้อ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.916 ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีขาย มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.726 ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่าย มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.793 ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคำนวณภาษี มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.835 และด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.824

ตารางที่ 2

เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับปัจจัยส่วนบุคคล

ความรู้ความเข้าใจภาษี	เพศ**		อายุ		ระดับการศึกษา		ประสบการณ์ทำงาน	
	F	Sig	F	Sig	t	Sig	F	Sig
1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายได้	0.883	0.466	1.322	0.233	0.966	0.622	1.222	0.131
2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่าย	1.221	0.682	1.483	0.302	1.423	0.231	1.688	0.023*
3. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขสินทรัพย์	0.752	0.385	1.232	0.023*	0.699	0.754	0.982	0.223
4. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคำนวณภาษี	0.966	0.486	1.433	0.677	1.432	0.989	0.465	0.156
5. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีขาย	2.011	0.216	0.695	0.205	0.723	0.465	1.112	0.646
6. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีซื้อ	0.832	0.582	1.083	0.401	1.056	0.389	0.982	0.041*
โดยรวม	1.923	0.433	1.244	0.244	0.892	0.553	0.835	0.021*

Significant values are indicated with *for P<0.05

**Gender consists of male, female, and LGBTQ+

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณารายได้ พบว่าความรู้ความเข้าใจด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้สิทธิประโยชน์ในภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีไม่แตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันจะมีระดับความรู้ความเข้าใจภาษีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกันในด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลและด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีมูลค่าเพิ่มในส่วนของภาษีซื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3

เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับข้อมูลการประกอบธุรกิจ

ความรู้ความเข้าใจภาษี	ประเภทธุรกิจ		ทุนจดทะเบียน		รายได้จากการประกอบธุรกิจ		ระยะเวลาในการประกอบธุรกิจ	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig
1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายได้	0.993	0.124	1.228	0.565	1.536	0.432	1.116	0.632
2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่าย	1.577	0.036*	0.896	0.027*	0.447	0.661	0.977	0.841
3. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขทรัพย์สิน	0.864	0.856	0.998	1.423	0.921	1.442	0.654	1.266
4. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคำนวณ	0.989	0.092	1.436	0.018*	0.832	0.031*	0.891	1.108
5. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีขาย	1.493	0.498	0.998	0.755	1.662	1.213	1.232	0.988
6. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขภาษีซื้อ	0.784	0.235	0.884	0.022*	0.732	0.041*	0.722	0.644
รวม	1.432	0.682	1.211	0.034*	1.833	0.027*	0.852	1.184

Significant values are indicated with *for $P < 0.05$ and with ** for $P < 0.01$

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประเภทธุรกิจที่แตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีทุนจดทะเบียนแตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันในด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขรายจ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านการคำนวณภาษีและด้านภาษีซื้ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีที่แตกต่างกัน พิจารณารายได้พบว่าด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลและด้านภาษีซื้ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจภาษีไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4

ระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีนได้นิตบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่ม(ร้อยละและจำนวน)

ระดับความรู้ความเข้าใจภาษา	จำนวน	ร้อยละ
Group A: ระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด	45	14.66
Group B: ระดับความรู้ความเข้าใจมาก	102	33.22
Group C: ระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง	98	31.92
Group D: ระดับความรู้ความเข้าใจน้อย	43	14.01
Group E: ระดับความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด	19	6.19
รวม	307	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความรู้ความเข้าใจภาษาจีนได้นิตบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยมีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.22 รองลงมาคือมีระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 31.92 ระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 14.66 ระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 14.01 และระดับน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ยความต้องการพัฒนาความรู้เพื่อการวางแผนภาษีจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาจีนได้นิตบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่ม

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เพื่อวางแผนภาษี	ค่าเฉลี่ยระดับความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ				
	Group A	Group B	Group C	Group D	Group E
1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขกฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้อง	4.61	4.22	4.61	4.08	4.23
2. การจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชีและภาษี	4.28	4.45	4.55	4.23	3.98
3. การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี	4.82	4.63	4.01	3.96	3.56
ค่าเฉลี่ย	4.57	4.43	4.39	4.09	3.92

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีนในระดับมากที่สุด (กลุ่ม A) และระดับมาก (กลุ่ม B) มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสูงสุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.82 และ 4.63 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีนในระดับปานกลาง (กลุ่ม C) และระดับน้อยสุด (กลุ่ม E) มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษาจีนด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขกฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.61 และ 4.23 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีนในระดับน้อย (กลุ่ม D) มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชีและภาษีมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23

ตารางที่ 6

เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจทางภาษากับความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อการวางแผนอาชีพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เพื่อการวางแผนอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	SS	df	MS	F	Sig
1. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขกฎหมายอาชีพที่เกี่ยวข้อง	4.38	0.848	10.625	3	3.778	4.091	0.001**
2. การจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชีและอาชีพ	4.27	0.823	9.121	3	3.452	5.317	0.002**
3. การใช้สิทธิประโยชน์ทางอาชีพ	4.20	0.812	10.311	3	3.081	4.897	0.003**
Total	4.28	0.822	9.848	3	3.544	5.218	0.001**

Significant values are indicated with *for $P < 0.05$ and with ** for $P < 0.01$

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความต้องการพัฒนาความรู้เพื่อการวางแผนอาชีพของผู้ประกอบธุรกิจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.822) โดยต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอาชีพที่เกี่ยวข้อง สูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 รองลงมาคือมีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชีและอาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการใช้สิทธิประโยชน์ทางอาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.20

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีนได้นิติบุคคลและภาษามูลค่าเพิ่มต่างกันจะมีระดับความต้องการพัฒนาความรู้เพื่อการวางแผนอาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 7

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีนกับความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษาจีนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ระดับความรู้ความเข้าใจภาษาจีน	$\bar{X}$	Group A	Group B	Group C	Group D	Group E
Group A: ระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด	4.57	-	0.427*	0.504*	0.611*	0.487*
Group B: ระดับความรู้ความเข้าใจมาก	4.43	-	-	0.544*	0.605*	0.532*
Group C: ระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง	4.39	-	-	-	0.561*	0.634*
Group D: ระดับความรู้ความเข้าใจน้อย	4.09	-	-	-	-	0.577*
Group E: ระดับความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด	3.92	-	-	-	-	-

Significant values are indicated with *for $P < 0.05$ and with ** for $P < 0.01$

จากตารางที่ 7 พบว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระดับความรู้ความเข้าใจกับความต้องการพัฒนาความรู้มีความสัมพันธ์กันในทุกระดับความรู้

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ความเข้าใจภาษาของผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีความรู้ความเข้าใจภาษาเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มในระดับที่มากถึงมากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปฐมชัย กรเลิศ (2562, 31) ที่ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจของนักบัญชีจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับการบัญชีและภาษีเงินได้นิติบุคคลของกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ พบว่าผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความรู้ความเข้าใจภาษาเงินได้นิติบุคคลระดับปานกลางถึงระดับมาก ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ซึ่งกำหนดคุณลักษณะของผู้ทำบัญชีต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีและภาษีอากร ผลการวิจัยสะท้อนปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงาน ด้านรายได้และทุนจดทะเบียนของกิจการที่ส่งผลกับระดับความรู้ความเข้าใจทางภาษี แต่ปัจจัยด้านอายุ เพศ ระดับการศึกษา และประเภทของธุรกิจไม่มีผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจทางภาษี ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Susyanti and Askandar (2019, 179) อธิบายว่า บุคลากรทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรได้อย่างเท่าเทียมกัน ประกอบกับกฎหมายภาษีมมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีความเฉพาะภาษีแต่ละประเภท ปัจจัยด้านอายุ และระดับการศึกษาจึงไม่ส่งผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจภาษาให้มีความแตกต่างกัน ในทางกลับกันประสบการณ์การทำงานที่สั่งสม การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การได้เผชิญและแก้ไขปัญหาทางภาษีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจทางภาษีที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัตยา ตันจันทรพงศ์ และพัทธ์ยศ เดชศิริ (2561, 9) กล่าวว่า รายได้และทุนจดทะเบียน ถือเป็นโครงสร้างทางการเงินซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุต่อระดับความรู้ความเข้าใจทางภาษีและส่งผลต่อประสิทธิภาพการวางแผนภาษีของกิจการ จากผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจภาษาเงินได้นิติบุคคลในระดับมากที่สุดในด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่าย และมีความรู้ความเข้าใจภาษีมูลค่าเพิ่มในระดับมากที่สุดด้านภาษีซื้อและภาษีขาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วราพร เปรมพาณิชย์กุล (2561, 118) ได้ศึกษาผลกระทบของความรู้ในการวางแผนภาษีที่มีต่อประสิทธิภาพการวางแผนภาษีของ SME อธิบายว่า ผู้ประกอบธุรกิจให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ กำไรสุทธิเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญและเป็นฐานในการคำนวณภาษี ความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขด้านรายได้ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านภาษีขาย และภาษีซื้อเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการวางแผนภาษี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณช กุอุทา (2562, 334) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบธุรกิจนิติบุคคลต่อการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อการคำนวณกำไรสุทธิในการเสียภาษี โดยการนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทางภาษีอากรมาปรับใช้กับวิธีการทางบัญชี

ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบธุรกิจที่มีความรู้ความเข้าใจภาษาในระดับน้อยที่สุด ระดับน้อย และระดับปานกลาง มีความต้องการ พัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษาในด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและการนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อการวางแผนภาษี สอดคล้องกับ Stella Wanjiku Wanjiru (2020, 86) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำหลักเกณฑ์ทางภาษีมามาใช้

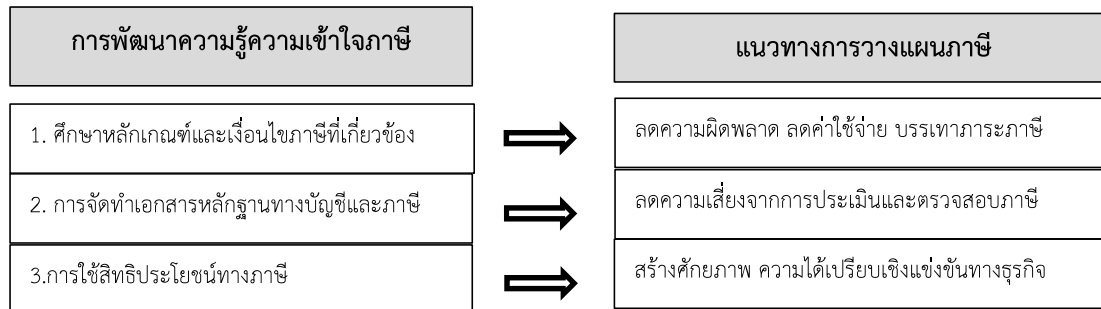

ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ความพยายามในการแสวงหาความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษีอย่างมุ่งมั่นจะช่วยลดช่องว่างให้การนำหลักเกณฑ์ทางภาษีมาใช้อย่างถูกต้อง ส่งผลต่อการถูกประเมินและการตรวจสอบภาษีลดลง และสำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีความรู้ความเข้าใจภาษีในระดับมากและมากที่สุดมีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษีในด้านการนำสิทธิประโยชน์ทางภาษีมาใช้ในการวางแผนภาษี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วราพร เปรมพาณิชย์กุล (2563, 80) ได้ศึกษาผลกระทบของประสิทธิภาพการวางแผนภาษีที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขันของกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักรชัย พิณเสนา และ ชนิตา ยาระณะ (2563, 90) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจและการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ พบว่า การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การใช้สิทธิรายได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีหรือสิทธิการหักค่าใช้จ่ายได้สองเท่า ทำให้กิจการประหยัดภาษี ลดต้นทุนค่าใช้จ่าย เพิ่มโอกาสในการแข่งขันทางธุรกิจ อย่างไรก็ตามการวางแผนภาษีต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางภาษีในระดับที่สามารถนำมาวางแผนภาษีได้ถือเป็นต้นทุนทางธุรกิจ สอดคล้องกับ พิมพ์กานต์ ปานจีน และ จิรพงษ์ จันทรงาม (2564, 181) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการวางแผนภาษีของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ความเข้าใจทางภาษีเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการประกอบธุรกิจ ส่งผลต่อศักยภาพในการแข่งขันและความยั่งยืนทางธุรกิจ การนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทางภาษีมาปฏิบัติใช้อย่างถูกต้องสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจในระยะยาว

สรุป (Conclusion)

จากการศึกษาพบว่า SMEs ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 1 ล้านบาท รายได้เฉลี่ยไม่เกิน 10 ล้านบาทประเภทการประกอบกิจการที่พบมากที่สุดคือผลิตสินค้า ผู้ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มในระดับปานกลางถึงมาก ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์การทำงานส่งผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจภาษีอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านหลักเกณฑ์เงื่อนไขรายจ่าย และด้านหลักเกณฑ์เงื่อนไขภาษีซื้อ ซึ่งหลักเกณฑ์เงื่อนไขทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อค่าใช้จ่ายทางภาษี สำหรับปัจจัยการประกอบธุรกิจที่ส่งผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจภาษีอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ ด้านรายได้และทุนจดทะเบียน ซึ่งถือเป็นโครงสร้างทางการเงินของธุรกิจให้มีความสำคัญกับหลักเกณฑ์เงื่อนไขการคำนวณภาษี และหลักเกณฑ์เงื่อนไขเกี่ยวกับภาษีซื้อ ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบในการวางแผนภาษี ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อความรู้ความเข้าใจภาษีส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด และตระหนักถึงการพัฒนาความรู้เพื่อวางแผนภาษี ค่าใช้จ่ายการพัฒนาความรู้จึงเป็นต้นทุนทางธุรกิจ การจัดระดับความรู้ความเข้าใจทางภาษีให้สัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาความรู้จึงสร้างแนวทางการวางแผนภาษีให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่คุ้มค่ากับการลงทุน ความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษีจัดประเภทได้สามระดับตามแนวทางการวางแผนภาษี ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจที่มีความรู้ความเข้าใจภาษีในระดับปานกลางและระดับน้อยที่สุดต้องการลดความผิดพลาด ลดค่าใช้จ่ายและบรรเทาภาระภาษี จึงต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผน

ภาษี ผู้ประกอบธุรกิจที่มีความรู้ความเข้าใจภาษีในระดับน้อยต้องการลดความเสี่ยงจากการถูกประเมินและตรวจสอบภาษี มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชีและภาษีเพื่อวางแผนภาษี และผู้ประกอบธุรกิจที่มีความรู้ความเข้าใจภาษีในระดับมากที่สุดต้องการสร้างศักยภาพและความได้เปรียบเชิงแข่งขัน มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการใช้สิทธิประโยชน์เพื่อวางแผนภาษี

ภาพที่ 2: การพัฒนาความรู้ความเข้าใจภาษีตามระดับการวางแผนภาษี

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำหรับผู้ประกอบธุรกิจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อการวางแผนภาษีทางธุรกิจได้ตรงตามเป้าหมายในการนำไปใช้ประโยชน์ ตามระดับความรู้และความต้องการ

1.2 สำหรับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานส่งเสริมผู้ประกอบการ นำผลการวิจัยไปพิจารณาในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษีที่เกี่ยวข้องในการประกอบธุรกิจให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ตรงตามระดับความรู้ความเข้าใจ และความต้องการพัฒนาความรู้เพื่อนำไปวางแผนภาษีได้ตามวัตถุประสงค์ โดยการจัดทำหลักสูตรอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ให้ผู้ประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง หรือผลิตสื่อ คู่มือการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษีเพื่อต่อยอดทักษะการวางแผนภาษีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำวิจัยกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย ธุรกิจผลิตสินค้า ธุรกิจให้บริการ และธุรกิจขายส่งและค้าปลีกซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปอาจเป็นการทำวิจัยที่มีกลุ่มประชากรขยายพื้นที่ในภาคอื่น ๆ หรือเก็บข้อมูลทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั่วประเทศ หรือการเจาะจงวิจัยเฉพาะประเภทธุรกิจ และการทำ Focus Group จากผู้มีส่วนได้เสียเพื่อวิเคราะห์และจัดทำแผนการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดทั้งด้านการจัดทำบัญชี และภาษีอากรของแต่ละประเภทธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). การจดทะเบียนธุรกิจระดับจังหวัดในปี 2566.

<https://datawarehouse.dbd.go.th/biztype/index>

กรมสรรพากร. (2564). คู่มือภาษีสำหรับผู้ประกอบการ. <http://www.rd.go.th/62063.html>

กรมสรรพากร. (2567). รายงานประจำปี 2566. https://www.rd.go.th/fileadmin/download/annual_report/annual_report66.pdf

จักรชัย พิณเสนา และ ชนิตา ยารณะ. (2563). ความรู้ความเข้าใจและการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้ประกอบธุรกิจสตาร์ทอัพ. *วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น*, 7(2), 87-95. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/AJntc/article/view/1532>

จิระศักดิ์ รอดจันทร์. (2559). วิธีการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปวิธีการเสียภาษีโดยการประเมินตนเอง. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 30(ฉบับพิเศษ), 253-264. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUsthiparithatJournal/article/view/244053>

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น

ปฐมชัย กรเลิศ. (2562). ความรู้ความเข้าใจของนักบัญชีจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับการบัญชีและภาษีเงินได้นิติบุคคลของกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 5(2), 23-34. <https://www.chonburi.spu.ac.th/interdiscip/filepdf/201908301230894978.pdf>

พิเชษฐ์ โสภางษ์, วิษญานัน รัตนวิบูลย์สม และ ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2560). ปัจจัยและแนวทางป้องกันการหนีภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(3), 47-57. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/107908>

พิมพ์กานต์ ปานจิ้น และ จิรพงษ์ จันทร์งาม. (2564). พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการวางแผนภาษีของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(1), 172-186. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/253326>

วรรณช กุอุทา. (2562). ความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบการนิติบุคคลที่มีต่อการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(2), 331-337. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/umt-poly/article/view/231732>

วราพร เปรมพาณิชย์กุล. (2561). ผลกระทบของความรอบรู้ในการวางแผนภาษีที่มีต่อประสิทธิภาพการวางแผนภาษีของผู้บริหารฝ่ายบัญชีธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 11(1), 106-123. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMMS/article/view/131886>

- วราพร เปรมพาณิชย์กุล. (2563). ผลกระทบของประสิทธิภาพการวางแผนภาษีที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขันของกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย. *WMS Journal of Management Walailak University*, 9(2), 72-85. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/wms/article/view/241855>
- สมเดช โรจน์คุรีเสถียร. (2563). กลยุทธ์การวางแผนภาษี: ภาษีเงินได้นิติบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กทม: ประสานการพิมพ์.
- สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และ พัทธยศ เดชศิริ. (2561). ผลกระทบเชิงสาเหตุระหว่างการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 38(3), 1-13. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/article/view/157959>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2567). รายงานสถานการณ์ MSMEs ปี 2566. <https://bds.sme.go.th/Files/f5e20d92-138e-48f2-a29f-5a6c3a37cfd0.pdf>
- สุเทพ พงษ์พิทักษ์. (2563). เทคนิคการจัดทำแผนที่ภาษีอากรเพื่อลดข้อผิดพลาดทางภาษี (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส.
- Aaker, D. A., Kumar, V., & Day, G. S. (2001). *Marketing research* (7th ed.). John Wiley & Sons.
- Alexander Opoku. (2020). *Level of Tax Knowledge and Technology Adoption Among Small Taxpayers in Ghana*. <https://ir.ucc.edu.gh/xmlui/handle/123456789/7355>
- George, D. & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS 26 Step by Step: A simple guide and reference*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429056765>
- Kouroub, S., Oubdi, L., Agadir, E., & Zohr, I. (2022). Tax planning: Theory and modeling. *Journal of Applied Business, Taxation and Economics Research (JABTER)*, 1(6), 594-613. <https://doi:10.54408/jabter.v1i6.100>
- Ma, Y. (2018). Study on the Effective Tax Planning of Value-Added Tax under the Background of Small and Medium Enterprise Business Tax Change to Value-added Tax. 2018 *International Conference on Economics, Politics and Business Management (ICEPBM 2018)*. (pp. 408-411). UK.
- Oladipupo, A. & Obazee, U. (2016). Tax Knowledge, Penalties and Tax Compliance in Small and Medium Scale Enterprises in Nigeria. *iBusiness*, 8, 1-9. <https://doi:10.4236/ib.2016.81001>

Stella Wanjiku Wanjiru. (2020). *Effect of Taxpayer Education on Tax Compliance Among Micro & Small Enterprises in Kenya: A Case of Tax Payers in East Tax Area-Nairobi Country*. [Unpublished master's thesis, Moi University].

Susyanti, J., & Askandar, N. (2019). Why is tax knowledge and tax understanding important? *JEMA: Jurnal Ilmiah Bidang Akuntansi and Manajemen*, 16(2), 187-194.
<http://dx.doi.org/10.31106/jema.v16i2.2711>

Twum, K., Amaniampong, M., Assabil, E., Ddisi, D., & Akuetteh, C. (2020). Tax Knowledge and Tax Compliance of Small and Medium Enterprises in Ghana. *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law*, 21(5), 222-231.
https://www.researchgate.net/publication/343635947_TAX_KNOWLEDGE_AND_TAX_COMPLIANCE_OF_SMALL_AND_MEDIUM_ENTERPRISES_IN_GHANA